

Kovácsné József Magda

Névtani tanulmányok

Kápolnásfalu nevei

KOVÁCSNÉ JÓZSEF MAGDA

KÁPOLNÁSFALU NEVEI

NÉVTANI TANULMÁNYOK

Előszó

Világszerte a XX. században virágzott fel a névtudomány, s a század közepétől kezdődően segédtudományból önálló tudománnyá vált. Ezt igazolja jól körülhatárolható kutatási területe: a tulajdonnév, nomen proprium. Vizsgálatának célja a nevek által legtöbbet megtudni a világról, az emberről, a különböző korok, nemzetek neveiről, a magyarság és annak kisebb közösségei, a család és az egyén által használt nevekről. A névtan ugyanakkor alkalmazott művelődéstörténet, ahogy azt Hajdú Mihály, az általános és magyar névtudomány eredményeinek kiváló összegezője megállapítja. A névtudomány mindenütt a világon a nyelvtudományból nőtt ki, hiszen a név megjelenési formája majdnem minden esetben a nyelvi jel, s így a nyelvészet tárgykörébe tartozik.

A magyar személynevek történeti kutatása nagy múltra tekint vissza, neves történészek, néprajzkutatók, nyelvészek tárták fel az ősmagyar, ómagyar kortól kezdve a középkori személynévadáson át régi neveink sajátosságait korabeli források alapján. Az Árpád-kori személyneveket feldolgozó névtárak adatai, valamint a XV-XVI. században kialakuló kételemű névrendszer tanulmányozása módszertani szempontból is igen tanulságosak. A XVI. század fontos forrásai a török összeírások az úgynevezett defterek, számos szakember vizsgálta ezeket, de nagyobb szintéziseket csak elvétve találunk. A XVII-XVIII. századi névanyag vizsgálata során általában külön-külön foglalkoztak az egyes névelemekkel, a család-, ragadvány-, kereszt- és becenevekkel.

Az újmagyar kori (1772-től napjainkig) személynévanyagot sokan tanulmányozták. A kutatás szükségességét és feladatait Benkő Loránd fogalmazta meg: „A személynévvizsgálat a társadalmi tudományok sorának a többivel egyenértékű tagja... a névadást nem lehet elszigetelten, csupán a nyelvi anyag alapján vizsgálni, hanem fel kell deríteni a nyelvi és névadásbeli jelenségek okait, indítékait, társadalmi alapjait... a személyneveket, mint a társadalom termékeit kell szemlélnünk.” (1949b)

Lőrincze Lajos (1951) a történeti személynév kutatás mellett sürgette a nevek komplex vizsgálatát, ezzel új korszakot nyitott a személynevek kutatásának történetében. Ráirányította a figyelmet a jelenkori kutatások szükségességére. „Újabb kori, de különösen a mai névanyagunk vizsgálatában fokozott mértékben van alkalmunk a név szerepének, jelentőségének az egyén és a közösség életében való vizsgálatára, a név alaki, tartalmi, funkcióbeli változásai okainak felderítésére, törvényszerűségek megállapítására...”

Napjainkban nagy népszerűségnek örvend neves kutatók, egyetemi hallgatók körében az élő személynevek összegyűjtése, feldolgozása. Gazdag anyag áll rendelkezésre szinte az egész magyar nyelvterületről. Ugyanakkor az egyes települések személyneveinek bemutatása, tanulmányozása továbbra is időszerű feladat, árnyalja, pontosítja a névrendszerünkről kialakult általános képet.

Az alábbi tanulmányok Kápolnásfalui család- és keresztneveit dolgozzák fel. A település a nyugati székely nyelvjáráshoz tartozó udvarhelyszéki Havasalja kistájegység része.

1. *Az udvarhelyszéki Kápolnásfalui családnevei a XVI. század végétől a XVIII. század elejéig*
2. *Egy székely község keresztnévhasználata (Megjelent: az Erdélyi Múzeum LXXVII. Kötet 2015. 3. Füzet)*

Bibliográfia

Hajdú Mihály 2003. *Általános és magyar névtan. Budapest.*

Benkő Loránd 1949b. *A történeti személynév-vizsgálat kérdései MNy. 45.*

Lőrincze Lajos 1951. *Szempontok és adatok személyneveink újabb kori történetéhez. MNy. 1.*

I.

**Az udvarhelyszéki Kápolnásfalu családnevei
a XVI. század végétől a XVIII. század elejéig**

1.

Kápolnásfalu, régi nevén Kápolnásoláhfalu, Kisoláhfalu (románul Capilnita) az egykori Udvarhelyszék keleti részén, a Hargita hegység nyugati oldalán fekszik Székelyudvarhelytől 22, Csíkszeredától 28 km távolságra.

A falu az udvarhelyszéki nyelvjárás havasalji részéhez tartozik (Vö. B. Gergely, Kézirat)

A település története összefügg a 2 km távolságra fekvő Szentegyházsfalu, régebben Szentegyházsoláhfalu, Nagyoláhfalu múltjával. Századokon át közös közigazgatási és egyházi vezetés alatt állottak.

Kápolnásfalut írásban először 1576-ban említik Masijk olahfalw (Székely Oklevéltár, Új sorozat IV.41) néven. A XIII. és XIV. század fordulóján már lakott település volt. (Benkő, 2003). Erdemei elismeréséül s a bíraskodás egyszerűsítése végett Bethlen Gábor, erdélyi fejedelem városi rangra emelte a falut önkormányzati és pallosjoggal ruházva fel. A XVII. század második felétől, Apafi Mihály uralkodása idejétől kezdődően a két oláhfalu külön követet küldött az országgyűlésbe. Ezt a kiváltságát 1876-ig, a polgári kori közigazgatás bevezetéséig megőrizte. Ettől kezdve 1918-ig a két ikerfalut külön választókerületként szerepelt, és képviselőt küldött a parlamentbe.

A falu mai nevét az 1710 táján fából készült kis kápolnájáról kapta. A kápolnát 1797-ben lebontották, és helyébe építették a jelenlegi római katolikus templomot.

2.

Kápolnásfalu – szülőfalum – személyneveit 1967-ben, egyetemi hallgató koromban kezdem tanulmányozni (Kovácsné, 1972), majd Havasalja földrajzi és nyelvjárási kistájjegység élő személyneveiről írott doktori értekezésemben tágabb összefüggésekbe helyezve vizsgáltam a település élő személynévkincsét. (Kovácsné, 1993).

A személynevek szinkrón vizsgálatának diakrón kutatásokkal való kiegészítése régóta foglalkoztat. A történeti névanyagot a következő forrásmunkákból gyűjtöttem össze: az 1569-1600 közötti udvarhelyszéki törvénykezési jegyzőkönyvek, protocollumok; a feudalizmus kori, 1575-1627 közötti népességösszeírások; a Basta-féle 1602. évi összeírás, amelyben azon székely családfők nevét vették fel a lajstromba, akik fölesküdték a császár szolgálatára; az 1614. évi Bethlen-féle lustra, amelyet a székely székek férfilekosságáról készítettek; és a szintén Bethlen Gábor kezdeményezésére született 1627-es összeírás. (Székely Oklevéltár, Új sorozat. I-IV.). Továbbá áttanulmányoztam egy 1674-76 közötti időszakból származó terjedelmes peres anyagot, amely az erdők és a legelők használatáért Szentegyházsoláhfalu és Csíkszék között lezajlott tárgyalások jegyzőkönyveit tartalmazza. Az elhúzódó perek során számos kápolnásfalvi tanút is kihallgattak. (MOL.Kézirat). Végül a vegyes conscriptioik közül az 1721-ből származó Conscriptio Pagorumban (MOL.Mikrofilmrészleg) található kápolnásfalvi személyneveket gyűjtöttem össze.

A XVI. század végi peres iratok kivételével a különféle népességösszeírások szinte kizárólag férfiak család- és keresztnévét tartalmazzák. A törvénykezési jegyzőkönyvekben 8 női név fordul elő.

Ezek a következők: Bálint Gothárdné, Katalin asszony; Benedek Pálné, Katalin; Jakab Gergelyné, Piroska; Kerestina; Lőrinczi Pálné; Máté György özvegye, Anna; Miklós Balázs özvegye, Erzsébet; Miklós Pálné, Kerestina.

Az asszonyokat a protocollumok többféle névalakban említik. A férjezetteket 4 esetben férjük család- és keresztnévének -né asszonynévképzős változatával, valamint a nő keresztnévével nevezik meg, pl. Benedek Pálné, Katalin stb. Bálint Gothárdné Katalinnak az asszony névkiegészítő is kijár, mivel lófő. Egy személyt, Kerestina csak keresztnévén említenek, de a szöveggörnyezetből kiderül, hogy férjes asszony, Demeter György felesége.

Leggyakoribb a férj családneve + keresztnéve + -né + az asszony keresztnéve névhasználati forma. Az asszonynevek kis száma miatt azonban messzemenő általános következtetést nem vonhatunk le.

3.

Először betűrendben mutatom be a családnevek állományát hat középmagyar kori időszakból, a neveket viselő személyek számával együtt. Az utolsó oszlop a családnevek 1967-es helyzetét tartalmazza.

A családnevek betűrendes mutatója (1. sz. táblázat)

Ssz.	Név	1569-1600	1602-1604	1614	1627	1674-1676	1721	Összes	1967
1.	Albert	2	-	-	-	-	-	2	-
2.	András	1	1	2	2	2	5	13	-
3.	Balázs	-	1	3	4	3	2	13	43
4.	Bálint	1	-	-	1	3	2	7	24
5.	Bartalis	-	-	-	-	1	-	1	-
6.	Bartalus	-	-	-	-	-	1	1	-
7.	Bencze	-	-	-	-	1	-	1	-
8.	Benedek	1	1	1	1	1	-	1	162
9.	Bíró	3	2	3	3	3	2	16	10
10.	Bordacz	-	-	-	-	5	-	5	-
11.	Bordás	1	-	-	2	3	2	8	-
12.	Bordocz	-	-	1	-	-	-	1	-
13.	Bordos	-	2	-	-	-	-	2	-
14.	Both	-	1	1	2	4	5	13	279
15.	Burján	-	-	-	-	-	1	1	-
16.	Czaka	-	-	-	-	1	-	1	-
17.	Csiki	-	-	-	-	-	1	1	71
18.	Dáné	-	-	-	1	-	-	1	-
19.	Dániel	-	-	-	1	-	-	1	12
20.	Deák	-	-	-	-	-	1	1	-
21.	Demeter	1	-	-	-	-	-	1	-
22.	Dobos	-	-	1	-	1	2	4	43
23.	Elekes	1	-	2	4	5	2	14	49
24.	Farkas	-	-	-	-	-	1	1	-
25.	Fejér	1	-	-	-	-	-	1	-
26.	Ferencz	1	-	-	-	1	-	2	62

27.	Finta	-	-	-	-	-	1	1	-
28.	Gedő	-	-	-	-	1	1	2	19
29.	Gergely	-	-	-	2	2	-	4	62
30.	Gotthárd	-	1	1	-	-	3	5	-
31.	György	1	2	1	1	6	3	14	51
32.	Hatos	-	-	-	-	1	3	4	-
33.	Hegedűs	-	-	-	-	-	1	1	-
34.	Imre	-	2	-	1	5	-	8	-
35.	István	-	-	-	-	1	1	2	-
36.	Jakab	3	3	-	-	-	-	6	-
37.	Jakócs	2	3	3	4	3	-	15	-
38.	Jakóczi	1	-	-	-	-	-	1	-
39.	János	-	-	2	3	6	4	15	-
40.	Jánosi	-	1	-	-	-	-	1	-
41.	Kádár	-	-	1	-	-	-	1	-
42.	Kerestély	-	-	-	-	-	1	1	-
43.	Kolozsvári	-	-	-	-	-	1	1	-
44.	Lőrincz	-	2	1	-	-	5	8	223
45.	Lőrinczi	2	-	-	-	-	-	2	-
46.	Lukácsi	-	-	-	2	-	-	2	-
47.	Málnási	-	-	-	-	-	1	1	-
48.	Márton	-	-	-	2	1	1	4	18
49.	Máté	5	2	-	-	-	-	7	12
50.	Mihály	-	-	-	-	1	2	3	-
51.	Miklós	7	-	2	2	1	-	12	-
52.	Molnár	-	-	-	-	-	1	1	57
53.	Nagy	1	1	-	-	-	-	2	-
54.	Oláh	-	-	-	-	1	-	1	-
55.	Pakis	-	-	-	-	-	1	1	-
56.	Páll	1	1	1	-	2	1	6	17
57.	Péter	1	-	4	3	2	-	10	163
58.	Rigó	-	-	-	-	-	1	1	-
59.	Ros	1	-	-	-	-	-	1	-
60.	Szabó	-	-	-	-	1	1	2	-
61.	Szép	-	-	-	-	-	1	1	-

62.	Szilágyi	-	-	-	-	-	1	1	-
63.	Szócs	-	-	-	-	-	1	1	26
64.	Tamás	2	4	2	1	1	3	13	17
65.	Tankó	1	-	-	-	-	-	1	-
66.	Tófalvi	6	1	3	6	1	1	18	30
67.	Tóth	-	-	-	-	1	3	4	2
68.	Török	1	-	-	-	-	-	1	-
Ö.	Személyek száma	48	31	35	48	71	70	303	1452

Az 1569-1721 között keletkezett, tölem vizsgált dokumentumokban a kápolnásfalvi személyek száma 303, a családneveké 68. Ezek a következőképpen oszlanak meg: az első periódusban (1569-1600) 25 családnéven 48 személy osztozott. Az így megőrződött nevek véletlenszerűek, nem tükrözik a teljes lakosság névkincsét, hiszen a protocollumokban csak azon személyek neve szerepel, akik valamilyen ok miatt kapcsolatba kerültek a törvénykezéssel. A második időszakban (1602-04) a Basta-féle, valamint az 1604-es katonai összeírás alapján 18 családnévet azonosítottam, amelyeket 31 személy viselt. A harmadik időszakban, az 1614-es Bethlen-féle lustra 19 családnévet tartalmaz, amelyen 35 személy osztozik. A negyedik periódusból származó, 1627-es összeírás 21 családnévet foglal magában, amelyen 48 személy osztozik. Az ötödik időszak (1674-76) tanúvallomásainak 71 szereplője 29-féle családnévet visel, és végül a hatodik periódus 1721-es népességösszeírása 33 családnévet örökített meg, amelyeket 70 személy viselt.

A vizsgált 152 év hat időmetszete 68 családnévet őrzött meg, a nevek átlaggyakorisága 4,45, azaz minden negyedik-ötödik ember viselt más nevet, tehát a névanyag összességében változatosnak, gazdagnak mondható. Ez a gazdagság azonban viszonylagos, mert míg a teljes névállomány több mint felét (37 név, 54,41%) csak egyetlen személy viselte, addig mindössze 31 név (45,58%) szolgált több személy megnevezésére.

Ha az adatokat összevetjük a falu XX. századi (1967-es) családnévállományával, jelentős különbségeket találunk, 1967-ben Kápolnásfalva családnéveinek száma csupán 37 volt, ezen 1707 személy osztozott, az átlaggyakorisági mutató 46,13 volt. (A létszámbeli különbség abból adódik, hogy a fenti táblázat 1967-es összesítő adata – 1452 személy – csak a közép-magyar korban is meglévő családnéveket viselők létszámát foglalja magában, nem tartalmazza a falu névrendszerébe 1721 után bekerült családnévek viselőinek számát).

A falu családnévállománya nagymértékben szegényedett, a nevek száma majdnem felére a csökkent, megterheltségük nőtt, 1967-ben csupán minden 46. ember viselt más-más nevet. A családnevek döntő többsége elvesztette funkcióját, átadva azonosító szerepét a ragadványneveknek, elsősorban a megkülönböztető neveknek.

4.

Megterheltségük alapján a következő csoportokba soroltam Kápolnásfalva családnéveit:

Nagy megterheltségűek (18-14 személy viseli), közepes megterheltségűek (viselőinek száma 13-7 között van), kis megterheltségűek (6-2 személy viseli) és egyszeri előfordulásúak.

1. Viszonylag nagy megterheltségű családnevek: Tófalvi (18 személy – 5,94%), Bíró (16 – 5,28), Jakócs, János (15 – 4,95), Elekes, György (14 – 4,62).
2. Közepes megterheltségű családnevek: András, Balázs, Both, Tamás (13 – 4,29), Miklós (12 – 3,96), Péter (10 – 3,30), Bordás, Imre, Lőrincz (8 – 2,64), Bálint, Máté (7 – 2,31).

3. Kis megterheltségű családnevek: Jakab, Páll (6 – 1,98), Benedek, Bordacz, Gotthárd (5 – 1,65), Dobos, Gergely, Hatos, Márton, Tóth (4 – 1,32) Mihály (3 – 0,99), Albert, Bordos, Ferencz, Gedő, István, Lőrinczi, Lukácsi, Nagy, Szabó (2 – 0,66).
4. Egyszeri előfordulású családnevek: Bartalis, Bartalus, Bencze, Bordocz, Burján, Czaka, Csíki, Dáné, Dániel, Deák, Demeter, Farkas, Fejér, Finta, Hegedűs, Jakóczi, Jánosi, Kádár, Keresztély, Kolozsvári, Málnási, Molnár, Oláh, Pakis, Rigó, Ros, Szép, Szilágyi, Szócs, Tankó, Török (1 – 0,33).

Az összesített számadatok:

Megterheltség	Családnevek száma	%	Névviselők száma	%
Nagy megterheltségű családnevek	6	8,82	92	30,13
Közepes megterheltségű családnevek	11	16,17	112	37,06
Kis megterheltségű családnevek	20	29,41	68	22,51
Egyszeri előfordulású családnevek	31	45,59	31	10,26
Összes	68	99,99	303	99,98

A családnevek gyakoriságát vizsgálva megállapíthatjuk, hogy uralkodóak a kis megterheltségű és egyszeri előfordulású nevek, hiszen ezek alkotják a nevek 75%-át, feltűnően nagy az egyszeri előfordulású nevek aránya, 45,59%.

Ha a névviselők szempontjából nézzük a családnevek megterheltségét, azt láthatjuk, hogy a közösség tagjainak 67,21%-a a nagy és közepes megterheltségű neveket viseli. A számadatok a kápolnásfalvi családnévkinccs jelentős gazdagságát, változatosságát mutatják, hiszen minden 4-5. személy visel más nevet (átlaggyakorisági mutató 4,45), ami megfelel a XVII. század eleji udvarhelyszéki családnévállomány gazdagságának, változatosságának, ahol az átlaggyakoriság 4,29 (Szabó, 1979).

Legnagyobb megterheltsége a lakóhelyre utaló Tófalvi családnévnek van, a személyek 5,94%-a viselte a vizsgált dokumentumokban. 1967-ben csupán a 15. a családnevek gyakorisági listáján, 30 személy, a lakosság 1,81%-a hallgatott erre a névre.

Második nagy megterheltségű családnév a tisztségre utaló, közszoói eredetű Bíró (5,28%), amely 1967-ben a 21. a gyakorisági sorrendben (0,57%). A harmadik helyen a bece-, illetve keresztnévi eredetű Jakócs és János családneveket találjuk (4,95%), amelyek 1967-ben a kihalt nevek között voltak.

A nagy megterheltségű nevek csoportjában az 5-6. helyen a szintén keresztnévi alapú Elekes és György (4,62%) családnevek találhatóak, tehát a nagy megterheltségű nevek kétharmada (4 név, 66%) a bece-, illetve keresztnévi alapú nevek típusába tartozik.

5.

A családnevek jelentéstani vizsgálatának szempontjai az utóbbi időben egyre jobban kristályosodtak. A Kniezsa Istvántól (1965) kialakított tipológiai rendszerezést Fehértói Katalin (1969), Ördög Ferenc (1973), B. Gergely Piroska (1981) saját gyűjtésű névanyag alapján tovább gazdagították. Hajdú Mihály (2003) nagyszabású összefoglaló munkájában áttekintette és értékelte az eddigi jelentéstani rendszerezéseket, ugyanakkor átfogó csoportosítást vázolt fel.

Kápolnásfalui családneveinek jelentéstani elemzésekor a Hajdú-féle rendszerezést tekintetem kiindulópontnak.

I A vizsgált középmagyar kori családnévanyagban egyetlen nem magyar eredetű családnevet találtam: Gotthárd (a személyek 5,65%-a viselte), amely német eredetű, 1967-ben a kihalt nevek között volt.

II. A magyar nyelvből származó nevek:

A) Személynévből alakult a családnevek több mint fele: 38 név, 56,71%.

a) ősi egyénnévi eredetű 2 név: Both, Farkas.

b) keresztény egyénnévi eredetű családnevek: 36 név, 52,94%

B) Helynévi eredetű családnevek száma 6, a névállomány 8,95%-a.

a) puszta helységnévből alakulhatott a Bordos családnév az udvarhelyszéki azonos elnevezésű település nevéből, de lehet a Bordás családnév hibás írásváltozata, olvasata is.

b) -i képzős helynevek váltak családnévvé 4 esetben: Csíki, Kolozsvári, Málnási, Szilágyi. (5,88%). Mind a négy családnév egy-egy személy nevéként és kizárólag az 1721-es népesség-összeírásban fordul elő, a XX. század közepére (1967) csak a Csíki név maradt fenn.

c) település belső területéhez tartozó rész nevére egyetlen családnév utal: Tófalvi (1,47%), tehát ez a név sem tükröz népmozgalmat, migrációt.

C) Társadalmi megközelítésű családnevek: ezt a névtípust 9 családnév (13,43%) képviseli a falu névanyagában.

a) Konkrét foglalkozásnevek: Bordás szövésre, valószínűleg a szövőszékhez tartozó borda készítőjének mesterségére utaló név, Szabó az öltözködésre, ruházatra vagyis a házi textiliparra vonatkozó név. Fafeldolgozásra utal a Kádár, bőrfeldolgozásra a Szöcs családnév.

Szolgáltatóiparnak nevezhető foglalkozásnév – mai szóhasználattal élve – a Molnár családnév, hírközléssel kapcsolatos foglalkozásnév a Dobos (kisbíró), zenésznév a Hegedűs, iskolázott személy neve a Deák.

b) Tisztségre utaló név: Bíró.

D) Egyéni megközelítésű családnevek: 6 (8,82%) ilyen név van Kápolnásfalu történeti családnevei között.

a) Külső tulajdonság konkrét megnevezése: Fejér, Finta, Nagy, Szép 4 név (5,97%).

b) Külső és belső tulajdonságok metaforikus megnevezése állat- és növénynevek alapján: Burján, Rigó, 2 név (2,94%).

E) Népnevek: Oláh, Tóth, Török (3 név, 4,47%).

F) Besorolhatatlan családnevek: Bordocz, Bordacz (Bordás családnév írásváltozatai lehetnek?), Czaka, Pakis (?) nehezen kiolvasható név a kéziratban, Ros (5 név, 7,35%)

A névanyag jelentéstani csoportjainak alakulását vizsgálva megállapíthatjuk, hogy valamennyi tanulmányozott időmetszetben a XVI. század végétől a XX. század második feléig magasan vezetnek a kereszt- és becenévi alapú családnevek, őket követik alaposan elmaradva a helynévi alapszavúak, amelyek 1614-hez viszonyítva 1721-ben megkétszereződtek, és 1967-ben is tartják ezt a pozíciójukat. Gyakorisági sorrendben a foglalkozásnévi, majd a ragadványnévi és a népnévi eredetű családnevek követik egymást, tehát az alapvető névtípusok nem változtak az idők folyamán.

6.

Morfológiai szempontból a magyar eredetű családneveket (62 név) elemeztem.

A) A tőalakban használt családnevek száma 40 (58,82%). Ezek közül 25 keresztnévi eredetű pl. Albert, András, Balázs, Bálint, Benedek stb., 15 családnév pedig helynévből, illetve köznévből keletkezett. Pl. Bordos, Burján, Kádár stb.

B) Összetett szó: Tófalvi (1 név, 1,47%), az utótag -i képzős köznévi.
-fi utótagú családnév nincs a falu névanyagában.

C) Rövidült családnevek: Bencze (a Bencenc régi egyházi személynévből), Dáné (a Dániel keresztnévből), 2 név, 2,94%.

D) Képzett családnevek:

1. -a képzős: Finta (1 név, 1,47%)
2. -ő képzős: Gedő (1 név, 1,47%)
3. -s, -cs képzősök: Bartalis, Bartalus, Bordás, Dobos, Elekes, Hatos, Hegedűs, Jakócs (8 név, 11,76%).
4. -k típusú képzős nevek: -kó képzős: Tankó (1 név, 1,47%)
5. -i helynévképzős családnevek: Csíki, Kolozsvári, Málnási, Szilágyi (4 név, 5,88%)

E) Birtokjellel ellátott keresztnévi alapú családnevek: Jakóczi, Jánosi, Lőrinczi, Lukácsi (4 név, 5,88%).

7.

A családnevek stilisztikai vizsgálata során a nevek kifejezőerejét tanulmányozhatjuk. Hajdú (2003) ebből a szempontból konkrét, szimbolikus és metaforikus megnevezéseket különböztet meg.

Itt elsősorban a köznévi alapszavú családnevek körében vizsgálódhatunk.

1. Konkrét megnevezések: Bíró, Deák, Dobos, Finta, Kádár, Hegedűs, Molnár, Nagy, Szabó, Szép, Szócs. (11 név, 16,17%)
2. Szimbolikus megnevezéseket nem találtam a falu családnévanyagában
3. Metaforikus megnevezések lehetnek: Burján, Fejér, Rigó (3 név, 4,47%)

8.

Az időbeliség szempontjának érvényesítéséről ezeket írja Hajdú Mihály: „Történeti név-vizsgálatban elengedhetetlen, hogy különböző időszakokat vessünk egymással össze, aminek alapján az egyezések és a különbözőségek megmutatkoznak...” Hajdú (2003, 767)

I. A vizsgált időszakra jellemző családnevek Kápolnásfalui névanyagában:

a) Mind a hat középmagyar kori időszakban előforduló, törzsökös nevek: Bíró, György, Tamás, Tófalvi (név, 4 név, 5,88%). E nevek 1967-ben is mind megtalálhatók a falu névkincsében.

b) Legalább öt időszakban előforduló családnevek: András, Balázs, Benedek, Both, Elekes, Jakócs, Páll. (7 név, 10,29%). Az András kis megterheltséggel ugyan, de végig jelen volt az 1569-1721 közötti időszakban, 1967-ben azonban senki sem viselte. A Jakócs családnév hiányzik az 1721-es összeírásból, és 1967-ben sem szerepel a falu névanyagában, fennmaradt viszont Jakócs-kert helynév formájában. A többi öt név (Balázs, Benedek, Both, Elekes, Páll) 1967-ben is a törzsökös nevek között található.

II. Néhány középmagyar kori periódusból hiányzó, ám a XX. század második felére elterjedt családnevek (lásd az 1. sz. táblázatot):

Bálint, Csíki, Dániel, Dobos, Ferencz, Gedő, Gergely, Lőrincz, Márton, Máté, Molnár, Péter, Szócs, Tóth (14 név, 20,58%)

III. Kihalt nevek, amelyek 1967-ben hiányoznak a falu névrendszeréből:

Albert, Bartalis, Bartalus, Bencze, Bordacz, Bordás, Bordocz, Bordos, Burján, Czaka, Dáné, Deák, Demeter, Farkas, Fejér, Finta, Gotthárd, Hatos, Hegedűs, Imre, István, Jakab, Jakóczi, János, Jánosi, Kádár, Keresztély, Kolozsvári, Lőrinczi, Lukácsi, Málnási, Mihály, Miklós, Nagy, Oláh, Pakis, Rigó, Ros, Szabó, Szép, Szilágyi, Tankó, Török (43 név, 63,23%).

A Bordás családnév Bordás-kert helynévként napjainkig megőrződött.

A kihalt nevek közül 27 egyszeri előfordulású volt, viselőik valószínűleg csak átmenetileg éltek a faluban, vagy utód nélkül haltak ki. A forrásanyagból néhány esetben kiderül ez. Például: Burján és Rigó nevek viselői idegenből származó tehénpásztorok voltak. Özvegyek viselték az 1721-es népszegösszeírásban következő kihalt családneveket: Bartalus, Hegedűs, Málnási.

9.

Ha azt vizsgáljuk, hogy milyen mértékben fordulnak elő az egy-, két- és többelemű nevek, vagyis hogy milyen mértékben szilárdult meg a kételemű névrendszer a falu névanyagában, a következő képet kapjuk:

A) Egyelemű névhasználat: puszta keresztnév azonosítja viselőjét: Kerestina (1591-ben, 1 név)

B) Háromelemű névhasználat, amikor a harmadik elem névkiegészítő közszó:

a) csn + kn + kisebb: Bordacz Péter kisebb, Elekes János kisebb, Jakócs János kisebb, János András kisebb (4 személy esetében)

csn +kn + minor: Both János minor, (1 esetben)

csn + kn + nagyobb: Bordacz Péter nagyobb, Both János nagyobb, Elekes János nagyobb (3 személy esetében)

Valamennyi háromelemű név az 1674-76-os tanúvallomásokban maradt fenn, a harmadik elem nemzedékviszonyító megkülönböztető funkciót tölthetett be, mivel egy kivétellel (János András kisebb), mind párban, apa-fia viszonyban fordulnak elő.

b) csn + kn + rn: 2 személy azonosításakor ragadványnévszerű névkiegészítőt találunk az 1614-es lustrában: Lőrincz Máté poklos, Páll Benedek világtalan. A poklos valószínűleg ragadványnév, gúnynév lehetett a közszó jelentése alapján, esetleg betegségre utalhatott(?) (bélpoklos), a világtalan névkiegészítő közszó feltehetően a katonai szolgálatra való alkalmatlanságot bizonyította..

c) rn + csn + kn: Kisebb György Mihály (1 név, 1674-ből)

C) Az 1721-es népszegösszeírásban a nevek sorrendje a latin nyelvhez igazodik, azaz elől áll a latinosított keresztnév, ezt követi a családnév, és ez után a latin nyelvű névkiegészítő következik: Michael Janos junior, Franciscus Toth jun., Stephanus Tamas jun., Andreas Bot jun., Johannes Balas jun., Johannes György jun., Andreas György jun., Stephanus Andras Sen., Georgius Bordas Senior, Georgius Andras jun. (10 személy esetében).

D) csn + kn + körülírás: Elekes Pál, zálogosa Fejér Máténak (1 személy,1627-ből), Benedek Péter, az udvarhelyi vár udvarbírájának szolgálja (1 személy, 1590-ből)

E) Rokonsági fokozatokat jelölő közszó a névkiegészítő: Jakócs Balázsne fia (1614), Tófalvi Istvánné fia (1614); Péter, Albert István unokája (1592)

F) Négyelemű névkapcsolat: György István alias Király (1 személy,1674) A Király ragadványnévi funkciót tölthetett be.

Összesen 28 esetben találunk eltérést a kételemű névhasználattól, egyszer egyelemű, 12-szer háromelemű névkapcsolat szolgált azonosításra, 10 esetben szintén háromelemű nevet használtak azonosításra latin névkiegészítővel együtt, egyszer pedig négyelemű alias-os forma nevezte meg viselőjét. Körülírással azonosítottak 2 személyt, 3-szor rokonságnevet használtak azonosító elemként. Tehát a XVI-XVII. század fordulóján Kápolnásfalu névállományában dominált a kételemű névhasználat.

Szakirodalom

- Benkő Loránd: Beszélnek a múlt nevei. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2003.*
- B. Gergely Piroska: Az udvarhelyszéki nyelvjárásváltozatok határa. Kézirat.*
- B. Gergely Piroska: A kalotaszegi magyar családnevek rendszertani és funkcionális vizsgálata. Budapest. 1981, Nyelvtudományi Értekezések 108.*
- Fehértői Katalin: A XIV. századi magyar megkülönböztető nevek. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1969.*
- Hajdú Mihály: Általános és magyar névtan. Budapest, 2003.*
- Kniezsa István: Magyar és szlovák családnevek rendszere. Budapest, 1965.*
- Komjátszegi Zsófia: Udvarhelyszéki család- és keresztnévek a XVII. században. Államvizsga-dolgozat. Kézirat, 1978.*
- Kovácsné József Magda: Kápolnásfalu vezetéknevei. NyIrK. XVI.1.*
- Uő. Az erdélyi Havasalja személynevei. Budapest, Magyar Névtani Dolgozatok. 119. sz.*
- Ördög Ferenc: Személynévizsgálatok Göcsej és Hetés területén. Budapest, 1973.*
- Szabó Zsuzsa: Székely személynevek a XVII. század eleji Udvarhelyszéken. Államvizsga-dolgozat. Kézirat, 1979.*
- Szabó T. Attila: Az erdélyi régiség nemzedékviszonyító elemei. MNy. 63.*
- Székely Oklevéltár. Új sorozat. I-IV.*
- Takács Éva: Csík-, Gyergyó- és Kászonszék személynevei a XVII. század elején. In. Nyelvészeti tanulmányok. Bukarest, 1983.*

II.

Egy székely község keresztnévhasználata

1. Az udvarhelyszéki Kápolnásfalu (románul Căpâlnița) lakosainak száma 2008-ban, a keresztnévek összegyűjtése idején 2099 személy volt. A nemek szerinti megoszlás: 1110 férfi és 989 nő. A falu lakói magyar nemzetiségűek, kivételt csupán 4-5 román nemzetiségű személy képez. Meg kell említenünk még a kb. 150 főből álló cigány közösséget. A község szintén csaknem teljes egészében római katolikus vallású, ez főként az előző századokban volt jelentős hatással a keresztnévadásra.

2. Kápolnásfalu – szülőfalum – keresztnéveit először 1968-ban gyűjtöttem össze, és államvizsga-dolgozatomban elemeztem (Kovácsné József Magda 1968. Kápolnásfalu személynevei. Kézirat). Most, 40 év elteltével, arra a kérdésre kerestem a választ: miként változtak a névadási szokások, hogyan alakult a névdivat az 1989-es rendszerváltozás után. A neveket a polgármesteri hivatal nyilvántartásából gyűjtöttem ki. Szívességüket, segítségüket ezúton is megköszönöm.

A férfikeresztnévek állománya

1. táblázat

Sor-szám	Keresztnév	I. 1919-1949	II. 1950-1969	III. 1970-1989	IV. 1990-2008	Összesen	Gyakorisági sorrend
1	Ábel	-	-	-	1	1	
2	Ádám	-	1	-	2	3	28
3	Adolf	-	-	-	1	1	
4	Ágoston	1	2	3	-	6	25
5	Ákos	-	-	-	1	1	
6	Albert	2	3	3	1	9	22
7	Álmos	-	-	1	-	1	
8	Alpár	-	-	1	2	3	28
9	Ambrus	2	-	4	-	6	25
10	Andor	-	-	-	1	1	
11	András	6	10	11	4	31	8
12	Antal	4	2	2	-	8	23
13	Arnold	-	-	-	2	2	29
14	Áron	-	4	1	-	5	26
15	Árpád	-	5	7	2	14	18
16	Atanáz	-	-	-	1	1	
17	Attila	1	7	18	4	30	9
18	Balázs	-	1	-	-	1	
19	Bálint	4	5	1	1	11	21
20	Barna	-	-	9	2	11	21
21	Béla	1	3	4	-	8	23
22	Benedek	-	1	-	-	1	

23	Bernát	1	-	-	-	1	
24	Boldizsár	-	1	-	-	1	
25	Botond	-	-	-	11	11	21
26	Csaba	1	3	12	6	22	14
27	Csongor	-	-	1	4	5	26
28	Dániel	-	2	-	1	3	28
29	Dávid	1	3	9	1	14	18
30	Dénes	2	7	-	-	9	22
31	Dezső	-	2	1	1	4	27
32	Domokos	3	-	6	3	12	20
33	Elek	3	4	1	1	9	22
34	Elemér	-	-	2	-	2	29
35	Előd	-	-	-	3	3	28
36	Emil	-	-	3	1	4	27
37	Endre	-	-	2	3	5	26
38	Ervin	-	-	2	4	6	25
39	Ferdinánd	-	-	-	1	1	
40	Ferenc	9	11	5	2	27	10
41	Fülöp	2	2	2	-	6	25
42	Gábor	13	8	9	4	34	6
43	Gáspár	-	-	1	-	1	
44	Gellért	-	-	2	-	2	29
45	Gergely	2	1	-	-	3	28
46	Gyárfás	1	1	-	-	2	29
47	György	11	4	-	1	16	17
48	Gyula	1	3	1	-	5	26
49	Hunor	-	-	2	2	4	27
50	Imre	22	19	11	3	55	3
51	Ignác	2	1	1	-	4	27
52	István	14	26	26	13	79	1
53	János	12	7	8	6	33	7
54	Jenő	-	1	4	-	5	26
55	Joachim	-	-	-	1	1	
56	József	16	13	13	7	49	4
57	Kálmán	4	2	2	1	9	22
58	Károly	9	7	8	2	26	

59	Krisztián	-	-	-	1	1	
60	Lajos	11	12	23	10	56	2
61	László	2	13	19	8	42	5
62	Lázár	1	-	-	-	1	
63	Lehel	-	1	-	1	2	29
64.	Levente	-	4	7	4	15	18
65	Loránd	-	-	1	5	6	25
66	Lőrinc	1	3	3	-	7	24
67	Lukács	1	1	-	-	2	29
68	Márk	-	-	-	1	1	
69	Márton	3	2	3	-	8	23
70	Mátyás	8	7	3	-	18	16
71	Menyhárt	-	1	1	-	2	29
72.	Mihály	8	11	3	2	24	12
73.	Miklós	1	1	3	-	5	26
74.	Mircea	-	-	1	1	2	29
75.	Mózes	1	2	2	-	5	26
76.	Nándor	-	1	-	1	2	29
77.	Norbert	-	-	-	8	8	23
78.	Nimród	-	-	-	1	1	
79.	Oszkár	1	1	-	-	2	29
80.	Örs	-	-	-	1	1	
81.	Pál	2	4	5	1	12	20
82.	Péter	1	4	1	2	8	23
83.	Rajmund	-	-	-	4	4	27
84.	Richárd	-	-	1	5	6	25
85.	Róbert	-	-	10	15	25	12
86.	Roland	-	-	-	5	5	26
87.	Rudi	-	-	-	1	1	
88.	Rudolf	-	-	-	3	3	28
89.	Salamon	1	1	2	-	4	27
90.	Sándor	6	12	9	4	31	8
91.	Sebestyén	-	-	1	-	1	
92.	Szabolcs	-	-	7	14	21	15
93.	Szilárd	-	-	-	5	5	26
94.	Szilveszter	-	1	-	-	1	

95.	Tamás	1	-	-	4	5	26
96.	Tibor	-	2	9	1	12	20
97.	Tihamér	-	-	1	1	2	29
98.	Tivadar	-	1	1	-	2	29
99.	Vencel	-	-	1	-	1	
100.	Vilmos	1	6	2	-	9	22
101.	Vince	-	-	1	-	1	
102.	Zalán	-	-	-	-	1	
103.	Zakariás	1	4	4	-	9	22
104.	Zoltán	1	2	9	9	21	15
105.	Zsigmond	-	-	1	-	1	
106.	Zsolt	-	-	4	5	9	22
107.	Zsombor	-	-	-	1	1	

A női keresztnévek állománya

2. táblázat

Sorszám	Keresztnév	I. 1919-1949	II. 1950-1969	III. 1970-1989	IV. 1990-2008	Összesen	Gyakorisági sorrend
1	Adél	-	-	1	1	2	26
2	Ágnes	-	4	1	-	5	23
3	Amália	-	-	1	-	1	
4	Amanda	-	-	-	1	1	
5	Andrea	-	-	-	5	5	23
6	Angéla	-	-	1	1	2	26
7	Anita	-	-	-	5	5	23
8	Anna	16	17	9	8	50	3
9	Annamária	-	3	5	4	12	15
10	Aranka	-	3	1	-	4	24
11	Barbara	-	-	-	2	2	26
12	Beáta	-	-	-	5	5	23
13	Beatrix	-	-	-	1	1	
14	Bernadett	-	-	3	4	7	21
15	Berta	3	-	1	1	5	23
16	Bettina	-	-	-	2	2	26
17	Boglárka	-	-	-	1	1	
18	Brigitta	-	-	2	1	3	25
19	Csilla	-	1	4	4	9	19

20	Camelia	-	-	1	-	1	
21	Dalma	-	-	-	2	2	26
22	Dóra	-	-	-	2	2	26
23	Edina	-	-	-	1	1	
24	Edit	-	1	6	-	7	21
25	Elvira	-	-	2	-	2	26
26	Elza	1	2	-	-	3	25
27	Emese	-	-	6	1	7	21
28	Emília	-	-	2	2	4	24
29	Emma	1	2	-	-	3	25
30	Emőke	-	-	4	11	15	12
31	Enikő	-	4	11	2	17	11
32	Erika	-	-	7	-	7	21
33	Erzsébet	33	22	21	6	82	1
34	Eszter	2	2	2	4	10	17
35	Etelka	1	1	-	-	2	26
36	Éva	1	3	6	2	12	15
37	Friderika	-	-	1	-	1	
38	Frida	-	-	1	-	1	
39	Gabriella	-	-	3	2	5	23
40	Georgeta	-	-	1	-	1	
41	Gertrúd	-	-	1	-	1	
42	Gizella	1	1	2	-	4	24
43	Gyöngyvér	-	-	5	3	8	20
44	Hajnal	-	-	6	1	7	21
45	Hajnalka	-	-	2	-	2	26
46	Henrietta	-	-	-	3	3	25
47	Hilda	-	-	-	1	1	
48	Ibolya	2	3	6	1	12	15
49	Ida	1	4	1	1	7	21
50	Ildikó	-	1	13	5	19	10
51	Ilona	13	8	2	-	23	8
52	Imelda	-	-	-	1	1	
53	Irén	7	3	1	-	11	16
54	Irma	4	4	4	2	14	12
55	Izabella	-	-	2	4	6	22

56	Izolda	-	-	-	1	1	
57	Jenifer	-	-	-	1	1	
58	Jolán	2	2	1	-	5	23
59	Judit	1	1	1	6	9	19
60	Julianna	8	7	4	1	20	9
61	Jutka	-	-	-	1	1	
62	Kamilla	-	-	-	2	2	26
63	Karolina	-	1	-	-	1	
64	Katalin	4	6	17	15	42	4
65	Kincső	-	-	-	4	4	24
66	Kinga	-	-	4	1	5	23
67	Klára	1	4	3	-	8	20
68	Klaudia	-	-	-	3	3	25
69	Klementina	-	-	-	1	1	
70	Krisztina	1	1	4	2	8	20
71	Lenke	-	1	-	-	1	
72	Lídia	-	1	-	-	1	
73	Lívia	-	1	-	-	1	
74	Liza	-	1	-	-	1	
75	Luca	-	1	-	-	1	
76	Lujza	3	1	1	2	7	21
77	Magdolna	2	5	6	-	13	14
78	Margit	19	8	2	1	30	6
79	Mária	28	21	25	3	77	2
80	Marcella	2	1	-	-	3	25
81	Márta	3	-	1	1	5	23
82	Matild	4	1	1	2	8	20
83	Melánia	-	-	1	-	1	
84	Melinda	-	-	7	3	10	18
85	Mónika	-	-	2	7	9	19
86	Nikoletta	-	1	-	-	1	
87	Noémi	-	1	-	5	6	22
88	Nóra	-	-	-	2	2	26
89	Olga	-	2	2	4	8	20
90	Orsolya	1	-	-	3	4	24
91	Otília	-	1	-	-	1	

92	Paméla	-	-	-	1	1	
93	Petra	-	-	-	1	1	
94	Piroska	-	2	4	2	8	20
95	Ráhel	1	-	-	-	1	
96	Rebeka	-	-	-	1	1	
97	Regina	-	1	-	-	1	
98	Réka	-	-	2	6	8	20
99	Renáta	-	-	-	8	8	20
100	Rita	-	1	3	3	7	21
101	Rozália	19	3	5	3	30	6
102	Sára	-	-	1	-	1	
103	Sarolta	1	-	1	2	4	24
104	Szende	-	-	-	3	3	25
105	Szidónia	-	-	-	2	2	26
106	Szilvia	-	-	4	-	4	24
107	Tamara	-	-	-	1	1	
108	Teréz	13	12	6	-	31	5
109	Tímea	-	-	2	8	10	18
110	Tünde	-	-	5	9	14	13
111	Valéria	-	-	-	1	1	
112	Veronika	14	10	2	-	26	7
113	Viktória	-	-	-	1	1	
114	Vilma	2	2	1	1	6	22
115	Viola	-	-	-	2	2	26
116	Violetta	-	-	-	2	2	26
117	Vivien	-	-	-	1	1	
118	Zita	-	-	1	-	1	
120	Zsuzsanna	-	2	12	1	15	12

3. A keresztnévek állományát (1. és 2. táblázat) vizsgálva a következő képet kapjuk: 2008-ban a férfilakosság 107 keresztnéven osztozott, és 70 személy (6,30%) kettős keresztnévet viselt, ez utóbbi csoportban az egyelemű keresztnévekhez viszonyítva 8 új nevet találtunk, a nők ugyanebben az időben 120-féle keresztnéven osztoztak, 80-an kettős keresztnévre hallgattak, amelyek közt 9 új név volt. A teljes lakosság tehát összesen 227 keresztnévet viselt. A kettős keresztnéveket külön elemzem.

1968-ban valamivel kevesebb, 1777 fő alkotta a falu lakosságát. A 916 férfi és 861 nő 132 néven osztozott, ebből 56 női és 76 férfikeresztnév volt. Az állomány az utóbbi 40 évben 95 névvel gazdagodott. Míg 1968-ban a férfinevek csoportja volt gazdagabb (76 férfi-, 56 női keresztnév), addig napjainkra megfordult ez a tendencia, 2008-ban a női nevek száma meghaladta a férfinevekét (120 női, 107 férfinév).

4. A keresztnévek megterheltsége

A férfinevek ún. terheltségi mutatója (az összes elnevezettek és az összes férfinevek hányadosa) 10,36, vagyis egy feltételezett egyenlő eloszlás esetén tíznél több férfi viselne azonos keresztnévet, az állomány közepesen gazdagnak mondható.

A férfinevek gyakorisági mutatója

3. táblázat

Sor-szám	Keresztnévek	Személyek száma	Százalék	Sor-szám	Keresztnévek	Személyek száma	Százalék
1	István	79	7,12	25	Ágoston, Ambrus, Ervin, Fülöp, Loránd, Richárd	6	0,54
2	Lajos	56	5,04	26	Áron, Csongor, Endre, Gyula, Jenő, Miklós, Mózes, Roland, Szilárd, Tamás	5	0,45
3	Imre	55	4,95	27	Dezső, Emil, Hunor, Ignác, Rajmund, Salamon	4	0,36
4	József	49	4,11	28	Ádám, Alpár, Dániel, Előd, Gergely, Rudolf	3	0,27
5	László	42	3,78	29	Arnold, Elemér, Gellért, Gyárfás, Lehel, Lukács, Menyhárt, Mircea, Nándor, Oszkár, Tihamér, Tivadar	2	0,18
6	Gábor	34	3,06	30	Ábel, Adolf, Ákos, Álmos, Andor, Atanáz, Balázs, Benedek, Bernát, Boldizsár, Ferdinánd, Gáspár, Joachim, Krisztián, Lázár, Márk, Nimród, Örs, Rudi, Sebestyén, Szilveszter, Vencel, Vince, Zalán, Zsigmond, Zsombor	1	0,09
7	János	33	2,97				
8	András, Sándor	31	2,79				
9	Attila	30	2,7				
10	Ferenc	27	2,43				
11	Károly	26	2,39				
12	Róbert	25	2,25				
13	Mihály	24	2,16				
14	Csaba	22	1,98				
15	Szabolcs, Zoltán	21	1,89				
16	Mátyás	18	1,62				

17	György	16	1,44				
18	Levente	15	1,35				
19	Árpád, Dávid	14	1,26				
20	Domokos, Pál, Tibor	12	1,08				
21	Bálint, Barna, Botond	11	0,99				
22	Albert, Dénes, Elek, Kálmán, Zakariás, Zsolt, Vilmos	9	0,81				
23	Antal, Béla, Márton, Norbert, Péter	8	0,72				
24	Lőrinc	7	0,63				

A) Kápolnásfalu leggyakoribb, 7,12-3,78%-os megterheltségű férfikeresztnevei: István 79 személy (7,12%), Lajos 56 személy (5,04%), Imre 55 személy (4,95%), József 49 személy (4,41%), László 42 személy (3,78%).

A leggyakoribb öt név az állomány 4,58%-a a férfiak több mint negyedét, 25,31%-át nevezi meg.

B) A vezető neveket szorosan követik a 3,06-1,08% közötti megterheltségű, 6-20. pozíciószámú nevek: Gábor 34/3,06, János 33/2,97, András, Sándor 31/2,79, Attila 30/2,70, Ferenc 27/2,43, Károly 26/2,39, Róbert 25/2,25, Mihály 24/2,16, Csaba 22/1,98, Szabolcs, Zoltán 21/1,89, Mátyás 18/1,62, György 16/1,44, Levente 15/1,35, Árpád, Dávid 14/1,26, Domokos, Pál, Tibor 12/1,08.

E csoport keresztnevei a férfinevek 18,34%-át alkotják, és a teljes férfilekosság 39,45%-ának azonosításában játszanak szerepet.

C) A következő névcsoport 21-30. pozíciószámú tagjai 0,99-0,18% közötti megterheltségűek: Bálint, Barna, Botond 11/0,99, Albert, Dénes, Elek, Kálmán, Zakariás, Zsolt, Vilmos 9/0,81, Antal, Béla, Márton, Norbert, Péter 8/0,72, Lőrinc 7/0,63, Ágoston, Ambrus, Ervin, Fülöp, Loránd, Richárd 6/0,54, Áron, Csongor, Endre, Gyula, Jenő, Miklós, Mózes, Roland, Szilárd, Tamás, Dezső, Emil, Hunor, Ignác, Rajmund 5/0,45 Salamon 4/0,36, Ádám, Alpár, Dániel, Előd, Gergely, Rudolf 3/0,27. Arnold, Elemér, Gellért, Gyárfás, Lehel, Lukács, Menyhárt, Mircea, Nándor, Oszkár, Tihamér, Tivadar 2/0,18.

A nevek közel fele – 57 név – ebbe a népes csoportba tartozik, amelynek tagjai a férfiak 26,57%-át nevezik meg.

D) Az egyetlen személytől viselt 26 név, a férfikeresztnevek 23,85%-át teszik ki, de a férfiak csupán 2,34%-a viseli őket.

A leggyakoribb, valamint az őket követő megterheltségű (A és B) csoport tagjait lehet Kápolnásfalú jellemző férfineveinek tekinteni.

Az utolsó csoport (D) egyszer előforduló, egészen ritka nevei jelentősen befolyásolják a névanyag mennyiségét, a megterheltségi mutatószám alakulását. E nevek színesítik legjobban az állományt.

A női keresztnévek gyakorisági mutatója

4. táblázat

Sorszám	Keresztnévek	Személyek száma	Százalék
1	Erzsébet	82	8,29
2	Mária	77	7,78
3	Anna	50	5,05
4	Katalin	42	4,24
5	Teréz	31	3,13
6	Margit, Rozália	30	3,03
7	Veronika	26	2,26
8	Ilona	23	2,32
9	Julianna	20	2,02
10	Ildikó	19	1,92
11	Enikő	17	1,71
12	Zsuzsanna, Emőke	15	1,51
13	Irma, Tünde	14	1,41
14	Magdolna	13	1,31
15	Annamária Éva, Ibolya	12	1,21
16	Irén	11	1,11
17	Eszter, Melinda, Tímea	10	1,01
18	Csilla, Judit, Mónika	9	0,91
19	Gyöngyvér, Klára, Krisztina, Matild, Olga, Piroska, Réka, Renáta,	8	0,8
20	Bernadett, Edit, Emese, Erika, Hajnal, Ida, Lujza, Rita	7	0,7
21	Izabella, Noémi, Vilma,	6	0,6
22	Ágnes, Andrea, Anita, Beáta, Berta, Gabriella, Jolán, Kinga, Márta,	5	0,5
23	Aranka, Emília, Gizella, Kincső, Orsolya, Sarolta, Szilvia, Zsófia	4	0,4
24	Brigitta, Elza, Emma, Henrietta, Klaudia, Marcella, Szende	3	0,3
25	Adél, Angéla, Barbara, Bettina, Dalma, Dóra, Elvira, Etelka, Hajnalka, Kamilla, Nóra, Szidónia, Viola, Violetta	2	0,2
26	Amália, Amanda, Beatrix, Boglárka, Camelia, Edina, Friderika, Frida, Georgeta, Gertrúd, Hilda, Imelda, Izolda, Jenifer, Jutka, Karolina, Klementina, Lenke, Lídia, Lívia, Liza, Luca, Melánia, Nikoletta, Otília, Paméla, Petra, Ráhel, Rebeka, Regina, Sára, Tamara, Valéria, Viktória, Vivien, Zita, Zsanett	1	0,1

A női keresztnévek megterheltségi mutatója 8,24, vagyis egy elképzelt egyenlő eloszlás esetén 8-nál több nő viselne azonos keresztnévet. A női nevek kisebb terheltségűek, mint a férfinevek. Az állomány viszonylag gazdag.

A) A leggyakoribb, 8,29-3,03%-os terheltségű női nevek: Erzsébet 82 személy 8,29%, Mária 77/7,78, Anna 50/5,05, Katalin 42/4,24, Teréz 31/3,13, Margit, Rozália 30/3,03. E hat név az állomány mindössze 5,08%-a, viszont a nők 34,47%-át nevezik meg.

B) A legnagyobb megterheltségű neveket követik a 2,62-1,01% közötti, 7-17. pozíciószámú nevek: Veronika 26/2,62, Ilona 23/2,32, Julianna 20/2,02, Ildikó 19/1,92, Enikő 17/1,71, Emőke, Zsuzsanna 15/1,51, Irma, Tünde 14/1,41, Magdolna 13/1,31, Annamária, Éva, Ibolya 12/1,21, Irén 11/1,11, Eszter, Melinda, Tímea 10/1,011.

E csoport tagjai: 17 név (14,40%) a nők 25,58%-át nevezik meg.

C) A 0,91-0,20% közötti csoport a 18-26 pozíciószámú neveket foglalja magában: Csilla, Judit, Mónika 9/0,91, Gyöngyvér, Klára, Krisztina, Matild, Olga, Piroska, Réka, Renáta 8/0,80, Bernadett, Edit, Emese, Erika, Hajnal, Ida, Lujza, Rita 7/0,70, Izabella, Noémi, Vilma 6/0,60, Ágnes, Andrea, Anita, Beáta, Berta, Gabriella, Jolán, Kinga, Márta 5/0,50, Aranka, Emília, Gizella, Kincső, Orsolya, Sarolta, Szilvia, Zsófia 4/0,40, Brigitta, Elza, Emma, Henrietta, Klaudia, Marcella, Szende,3 /0,30, Adél, Angéla, Barbara, Bettina, Dalma, Dóra, Elvira, Etelka, Hajnalka, Kamilla, Nóra, Szidónia, Viola, Violetta 2/0,20. E 60 név (50,84%) a nők 29,42%-át nevezi meg.

D) Az egyetlen személy által viselt nevek száma 34, az összes egyelemű női nevek 28,81%-át alkotják, de csupán a nők 3,43%-át azonosítják.

A leggyakoribb hat név (A csoport) a nők harmadát (34,47%) nevezi meg, részesedési arányuk nagyobb a teljes névanyagból, mint az a leggyakoribb férfinevek esetében volt. A második csoport (B) 17 nevét a nők több, mint fele viseli. E két (A és B) csoport tagjai – 23 név – együttesen a nők 60,05%-át nevezik meg. Tehát a 8,29-1,01% közötti megterheltségűeket tekinthetjük a falu legjellemzőbb női keresztneveinek.

A harmadik (C) népes csoportot 60 név, a nevek fele (50%) alkotja, amelyek a női lakosság 29,42 százalékát nevezik meg. E neveket 9-2 személy viseli, feltehetően közülük, valamint az utolsó (D) csoportból kerülnek ki az egyre népszerűbbé váló, divatba jövő nevek. A negyedik (D) csoport egyetlen személy megnevezésére szolgáló 34 neve között van néhány kihalóban levő, ám többségük újabban került be a falu névanyagába. A női nevek között több az egyetlen személy által viselt keresztnév, mint az a férfinevek esetében megfigyelhető volt.

5. A nevek elterjedése és kihalása

„Az új nevek jelentkezése, a régiek eltűnése nagyon jellegzetes megnyilvánulása a névdivat hatásának, s fontos jellemzője egy-egy vidék névanyaga változásának,

belső mozgásának”. (Hajdú Mihály, Általános és magyar névtan. 2003. Budapest 529) Az alábbi táblázatok a vizsgált névanyag gazdagodását, illetőleg szegényedését mutatják négy időmetszetben. A kettős keresztneveket viselő személyek nem szerepelnek az alábbi táblázatokban.

A keresztnévek belső mozgása

5. táblázat

Férfiak	1919-49	1950-69	1970-89	1990-2008	Összesen
Személyek száma	201	269	341	229	1040
Keresztnévek száma	46	58	70	69	243
Egy keresztnévre jutó személyek száma	4,36	4,63	5,3	3,3	17,53

Nők	1919-49	1950-69	1970-89	1990-2008	Összesen
Személyek száma	215	191	280	236	922
Keresztnevek száma	34	50	70	82	236
Egy keresztnévre jutó személyek száma	6,32	3,8	4	2,8	16,92

Ha elosztjuk a személyek számát az első, vagyis az egyelemű keresztnévek számával, megkapjuk azokat az átlagszámokat, amelyek azt mutatják, hogy egy-egy keresztnévre hány személy jut. (vö. Ördög Ferenc, Személynévizsgálatok Göcsej és Hetés területén. Budapest 1973.49) Kápolnásfalu férfi és női nevei a négy időszakban hasonló mozgást mutatnak. Az első, hosszabb (30 év) terjedelmű időszakban kevesebb keresztnév állt rendelkezésre mindkét nem esetében (46 a férfiaknál, 34 a nőknél), és ekkor még a férfinevek gazdagabbak voltak a női neveknél, a másik három azonos terjedelmű szakaszban kezd kiegyenlítődni a nevek száma a két nem esetében, míg az utolsó szakaszban megfordult az irány, a megnőtt a női nevek száma (a férfiaknál 69, a nőknél 82), következésképpen az egy névre eső számok a férfiaknál nőttek (3,3), a nőknél csökkentek (2,8). Ha gazdagodik az állomány, az egy névre eső személyek száma csökken.

A számok után nézzük meg, mely nevek mikor jelentkeztek és mikor tűntek el. Eltűnésük az adattárból könnyen kimutatható, a legelső jelentkezésük megállapítása az ilyen gyűjtésből lehetetlen.

A férfinevek belső mozgása

– 1950-69 között (a 2. szakaszban) jelentkeztek: Ádám, Áron, Árpád, Balázs, Benedek, Boldizsár, Dániel, Dezső, Jenő, Lehel, Levente, Menyhárt, Nándor, Szilveszter, Tibor, Tivadar.

– 1950-69 között eltűntek: Ambrus (A 3. szakaszban újra előjön), Bernát, Domokos (később megjelenik), Tamás (a 4. szakaszban megjelenik).

– 1970-89 között (a 3. időszakban) jelentkeztek: Álmos, Alpár, Barna, Csongor, Elemér, Emil, Endre, Ervin, Gáspár, Gellért, Hunor, Loránd, Mircea, Richárd, Róbert, Rudolf, Sebestyén, Szabolcs, Tihamér, Zsigmond, Zsolt, Vencel, Vince.

– 1970-89 között eltűntek: Ádám (a 4. időszakban megjelenik), Balázs, Benedek (csak a 2. szakaszban viselte egyetlen személy), Boldizsár, Dániel, Dénes, Gergely, Gyárfás, Lehel (a 4. szakaszban megjelenik), Lukács, Nándor, Oszkár, Szilveszter.

– 1990-2009 között (a 4. időszakban) jelentkeztek: Ábel, Adolf, Ákos, Andor, Arnold, Atanáz, Előd, Ferdinánd, Joachim, Krisztián, Márk, Norbert, Nimród, Örs, Rudi, Szilárd, Zalán, Zsombor.

– 1990-2008 között (a 4. időszakban) eltűnt nevek: Ágoston, Álmos, Ambrus, Antal, Áron, Béla, Fülöp, Gáspár, Gellért, Gyula, Ignác, Jenő, Lőrinc, Lukács, Márton, Mátyás, Menyhárt, Miklós, Mózes, Rudolf, Sebestyén, Tivadar, Zakariás, Zsigmond, Vencel, Vilmos, Vince.

A női nevek belső mozgása

– 1950-1969 között (a 2. időszakban) jelentkező nevek: Ágnes, Annamária, Aranka, Csilla, Edit, Enikő, Karolina, Lenke, Lídia, Lívia, Liza, Luca, Nikoletta, Noémi, Olga, Otília, Piroska, Regina, Rita, Zsuzsanna.

– 1950-69 között (a 2. időszakban) eltűnt nevek: Berta (a 3. és 4. időszakban megjelenik), Márta, (a 3. és 4. időszakban megjelenik), Orsolya, (a 4. időszakban feltűnik), Ráhel, Sarolta (a 3. és 4. szakaszban megjelenik).

– 1970-89 között (a 3. időszakban) jelentkező nevek: Adél, Amália, Angéla, Bernadett, Brigitta, Camelia, Elvira, Emese, Emília, Emőke, Erika, Friderika (az anyakönyvbe a szülő kérésére hibásan Frederika formában jegyezték be), Frida, Gabriella, Georgeta, Gertrúd, Gyöngyvér, Hajnal, Hajnalka, Izabella, Kinga, Melánia, Melinda, Mónika, Réka, Sára, Szilvia, Tímea, Tünde, Zita, Zsófia.

– 1970-89 között (a 3. időszakban) eltűnt nevek: Elza, Emma, Etelka, Marcella, Nikoletta, Noémi (a 4. szakaszban újra feltűnik), Otília, Regina.

– 1990-2009 között (a 4. időszakban) jelentkező nevek: Amanda, Andrea, Anita, Barbara, Beáta, Beatrix, Bettina, Boglárka, Dalma, Dóra, Edina, Henrietta, Hilda, Imelda, Izolda, Jenifer (helyesen Dzszenifer), Jutka, Kamilla, Kincső, Klaudia, Klementina, Nóra, Paméla, Petra, Rebeka, Renáta, Szende, Tamara, Valéria, Viktória, Viola, Violetta, Vivien, Zsanett.

A 2. időszakban eltűnt a Bernát név viselője idegenből származik, a név nem öröklődött a családban, és nem terjedt el a közösségben sem.

Az Ambrus a 2. és 4. nemzedékben nem jelenik meg, tehát a kihalóban levő nevek közé sorolható a felmérés idején. A Domokos és a Tamás nevek a 4. korcsoportban újból feltűnnek, folytonosságuk biztosítottnak tűnik.

A Berta a 3. és 4. időszakban újból jelentkezik, a Ráhel név viselője más vidékről származik, neve nem terjedt el a faluban.

A 2. időszakban megjelent Boldizsár nevet más településről származó édesanyja adta fiának, a név azonban nem terjedt el. Hasonlóképpen egy-egy személy viseli kizárólag ebben a korcsoportban a Balázs, Benedek, Szilveszter neveket.

A 3. időszakban eltűnt férfinevek többsége (Balázs, Benedek, Boldizsár, Dénes, Gergely stb.) később sem jelenik meg, őket kiszorították az újabb, divatos nevek. A női nevek közül csak a Noémi tűnik fel újból, ezúttal a legfiatalabbak körében.

A 3. időszakban (1970-89) sok új névvel (23) gazdagodott az állomány, a Mircea és Rudolf neveket roma nemzetiségű személyek viselik. A női nevek esetében még jelentősebb a névgazdagodás mértéke: 31 új név jelent meg, viselőik közül a Camelia és Georgita (helyesen Georgeta) román, a Friderika és a Frida cigány nemzetiségű.

A 4. időszakban (1990-2008) feltűnően sok (27) férfinév tűnt el, és mindössze 18 új név jelent meg, viszont közülük néhány egyből divatossá vált: Norbert (8 személy viseli), Szilárd (5 személy)

A női nevek közül 23 tűnt el, míg 34 új név jelent meg. Ebben az utolsó periódusban felgyorsult a névanyag belső mozgása, megnőtt az új, nem egyszer idegen keresztnemek száma, ami az 1989-es rendszerváltozás utáni társadalmi mozgással, a nagyvilág felé történő nyitással függ össze. Megfigyelhető, hogy az utóbbi két évtizedben megnőtt a betelepülők száma a faluban. Sok fiatalember más településről választ feleséget, s mivel az édesanyjának legtöbbször természetesen döntő szerepe van a névválasztásban, új hatások, szokások érvényesülnek. Ugyanakkor a televízió, filmek, újságok, könyvek hatása erősebben nyilvánul meg a névdivat területén, mint korábban.

6. A névegyedek vizsgálata a névdivat szempontjából

A leggyakoribb tíz férfinév

6. táblázat

Sorszám	I. nemzedék	II. nemzedék	III. nemzedék	IV. nemzedék
1	Imre 22/10,94%	István 26/ 9,66%	István 26/7,62%	Róbert 15/6,55%
2	József 16/7,96	Imre 19/7,06	Lajos 23/6,74	Szabolcs 14/6,11
3	István 14/6,96	József László 13/4,83	László 19/5,57	István 13/5,67
4	Gábor 13/6,46	Lajos Sándor 12/4,46	Attila 18/5,27	Botond 11/4,80
5	János 12/5,97	Ferenc Mihály 11/4,08	József 13/3,81	Lajos 10/4,36
6	György Lajos 11/5,47	András 10/3,71	András Imre 11/3,22	Zoltán 9/3,93
7	Ferenc Károly 9/4,47	Gábor 8/2,97	Róbert 10/2,93	László Norbert 8/3,49
8	Mátyás Mihály 8/3,98	Attila, Dénes, János Károly, Mátyás 7/2,60	Barna, Dávid, Gábor, Sándor, Tibor, Zoltán 9/2,63	József 7/3,05
9	András, Sándor 6/98	Vilmos 6/2,23	János 8/2,34	Csaba, János 6/2,62
10	Antal, Bálint, Kálmán 4/1,99	Árpád, Bálint 5/1,85	Árpád, Levente, Szabolcs 7/2,05	Loránd, Richárd, Roland, Szilárd, Zsolt 5/2,18

Az első tíz helyen álló nevek változásait vizsgálom a négy életkori szakaszban. A 2008-ban leggyakoribb István a második és harmadik nemzedékben az első helyen áll, az első és a negyedik korcsoportban is őrzi a harmadik helyét. A második leggyakoribb név, a Lajos mind a négy korcsoportban az első hat név között van. A gyakorisági sorrendben a harmadik Imre sokat veszített népszerűségéből, míg az első korcsoportban vezető név volt, addig a negyedik korcsoportban nincs az első tíz név között. A József népszerűsége is csökkent: az első korcsoportban a második helyet foglalta el, a negyedik időszakban csupán a nyolcadik leggyakoribb név lett. A László a második és a harmadik nemzedékben a harmadik legnépszerűbb név volt, a negyedik nemzedékben a hetedik helyre csúszott vissza. A Gábor az első korcsoportban a negyedik leggyakoribb név volt, de a negyedik korcsoportban nem került be az első tíz név közé. A János Kápolnásfaluban csupán a hetedik legdivatosabb név eltérően az egyetemes magyarság névanyagában elfoglalt előkelő első helyétől. (Hajdú,2003.397), korcsoportok szerinti bontásban még érdekesebb a János itteni népszerűség-csökkenése, ugyanis az első csoportban az ötödik, a negyedik nemzedékben már csak a kilencedik helyen áll. Az András és a Sándor népszerűsége is csökkent az idők folyamán, a negyedik korcsoportban már nincsenek a legdivatosabb tíz név között.

A falu névanyagában jelentős változások történtek az egymást követő életkori szakaszokban: a második korcsoportban egy új név, az Attila bekerült a legdivatosabb tíz név közé. A harmadik időszakban már hat új névvel – Róbert, Barna, Tibor, Zoltán, Levente, Szabolcs – bővült az élmezőny. A negyedik korcsoportban teljesen megváltozott a legdivatosabb nevek sorrendje, az előzőleg felbukkant Róbert az élre tört, a Szabolcs követte, és összesen nyolc új név jelent meg az első tíz helyet elfoglaló nevek között. Tehát az utóbbi 40 évben figyelemre méltó változás, névgazdagodás történt.

Ha az 1968-as és a 2008-as férfi keresztnévdívat összevetjük, megállapíthatjuk, hogy a legelterjedtebb, leggyakoribb nevek néhány kivétellel mindkét időszakban őrzik pozíciójukat, legtöbbször csak a sorrendjük változik. 1968-ban is az István volt a legelterjedtebb név, és utána következett a József, Lajos, Imre, János, Ferenc, Gábor, Sándor, András, Károly.

Az István mindkét időszakban megőrizte vezető szerepét, és míg a második helyet 1968-ban a József foglalta el, addig 2008-ban a Lajos lépett a helyére, s a József a negyedik pozícióba került. Az Imre 1968-as negyedik helyéről 2008-ban a harmadik helyre lépett elő, a János az 1968-as ötödik helyéről 2008-ban a hetedik helyre csúszott vissza. A László az 1968-as tizenkettedik helyéről 2008-ban az ötödik helyre lépett elő. Érdekes újdonság, hogy az Attila nevet 1968-ban csupán három személy viselte, 2008-ban megtízszereződött a népszerűsége, 30 viselője volt.

Az első tíz helyen álló férfi és női keresztnévek megterheltsége az I. és a IV. nemzedékben

7. táblázat

Ssz.	Férfi nevek		Női nevek	
	I. nemzedék	IV. nemzedék	I. nemzedék	IV. nemzedék
1	Imre 22 fő/10,94%	Róbert 15 fő/6,55%	Erzsébet 33 fő/15,34%	Katalin 15 fő/6,35%
2	József 16/7,96	Szabolcs 14/6,11	Mária 28/13,02	Emőke 11/4,66
3	István 14/6,96	István 13/5,67	Margit, Rozália 19/8,83	Tünde 9/3,81
4	Gábor 13/6	Botond 11/4,80	Anna 16/7,44	Anna, Renáta, Tímea 8/3,38
5	János 12/5,97	Lajos 10/4,36	Veronika 14/6,51	Mónika 7/2,96
6	György, Lajos 11/5,47	Zoltán 9/3,93	Ilona, Teréz 13/6,04	Erzsébet, Judit, Réka 6/2,54
7	Ferenc, Károly 9/4,47	László, Norbert 8/3,49	Julianna 8/3,72	Andrea, Anita, Beáta, Ildikó, Noémi 5/2,11
8	Mátyás, Mihály 8/98	József 7/3,05	Irén 7/3,25	Annamária, Bernadett, Csilla, Eszter, Izabella, Kincső, Olga 4/1,69
9	András, Sándor 6/2,98	Csaba, János 6/2,62	Irma, Katalin, Matild 4/1,86	Gyöngyvér, Henrietta, Klaudia, Mária, Melinda, Orsolya, Rita, Rozália, Szende 3/1,27
10	Antal, Bálint, Kálmán 4/1,99	Loránd, Richárd, Roland, Szilárd, Zsolt 5/2,18	Berta, Lujza, Márta 3/1,39	Bettina, Dalma, Dóra, Emília, Éva, Gabriella, Irma, Krisztina, Lujza, Matild, Nóra, Piroska, Sarolta, Viola, Violetta 2/0,84

Ha a gyakorisági lista első tíz, legdivatosabb férfinevének I. és IV. nemzedékbeli helyét összehasonlítjuk, még szemetűnőbbé válik a névdívatban bekövetkezett változás. Az I. nemzedék 16 neve közül 14: Imre, József, István, Gábor, János, György, Lajos, Ferenc, Károly, Mihály, András, Sándor, Bálint, Kálmán mind a négy nemzedékben megtalálható, csupán két név, a Mátyás és az Antal hiányzik a IV. nemzedékből. A legfiatalabbak körében, a IV. nemzedékben viszont sok az új név: Botond, Norbert, Szilárd ekkor tűntek fel. Az első két helyet a szintén új Róbert, Szabolcs foglalja el, és őket követi a Roland, Richárd, Zsolt, amelyek mind a III. nemzedékben jelentek meg. Ugyanakkor megőrizte harmadik helyét az István, és utána következnek még a hasonló hagyományos nevek, mint a Lajos, Zoltán, László, Csaba, János, József. A férfikeresztnévek esetében kiegyensúlyozottabb az arány a hagyományosnak mondható és az újonnan bekerült nevek között, mint a női nevekénél, ahol jóval több az új, divatos keresztnév.

Női keresztnévdívat
A leggyakoribb tíz női név

8. táblázat

Ssz.	I. nemzedék	II. nemzedék	III. nemzedék	IV. nemzedék
1	Erzsébet 33/15,34%	Erzsébet 22/11,51	Mária 25/8,92	Katalin 15/6,35%
2	Mária 28/13,02	Mária 21/10,99	Erzsébet 21/7,50	Emőke 11/4,66
3	Margit, Rozália 19/8,83	Anna 17/8,90	Katalin 17/6,07	Tünde 9/3,81
4	Anna 16/7,44	Teréz 12/6,28	Ildikó 13/4,64	Anna, Renáta, Tímea 8/3,38
5	Veronika 14/6,51	Veronika 10/5,23	Zsuzsanna 12/4,28	Mónika 7/2,96
6	Ilona, Teréz 13/6,04	Ilona, Margit 8/4,18	Enikő 11/3,92	Erzsébet, Judit, Réka 6/2,54
7	Julianna 8/3,72	Julianna 7/3,66	Anna 9/3,21	Andrea, Anita, Beáta, Ildikó, Noémi 5/2,11
8	Irén 7/3,25	Katalin 6/3,14	Erika, Melinda 7/2,50	Annamária, Bernadett, Csilla, Eszter, Izabella, Kincső, Olga 4/1,69
9	Irma, Katalin, Matild 4/1,86	Magdolna 5/2,26	Edit, Emese, Éva, Hajnal, Ibolya, Magdolna, Teréz 6/14	Gyöngyvér, Henrietta, Klaudia, Mária, Melinda, Orsolya, Rita, Rozália, Szende 3/1,27
10	Berta, Lujza, Márta 3/1,39	Ágnes, Enikő, Ida, Irma, Katalin 4/2,09	Annamária, Gyöngyvér, Rozália, Tünde 5/1,78	Bettina, Dalma, Dóra, Emília, Éva, Gabriella, Irma, Krisztina, Lujza, Matild, Nóra, Piroska, Sarolta, Viola, Violetta 2/0,84

A legdivatosabb tíz név között 2008-ban a leggyakoribb az Erzsébet volt, amely az első és második életkori szakaszban is az első helyen állt. A harmadik korcsoportban már a második, míg a negyedikben a hatodik helyre csúszott vissza.

A 2. leggyakoribb Mária a harmadik életkori szakaszban az első helyet foglalta el, viszont a negyedikben csupán a kilencedik helyen található. A gyakorisági sorrendben harmadik Anna az első és a negyedik korcsoportban a negyedik helyen áll. A 4. legdivatosabb Katalin divatgörbéje érdekes képet mutat: az első korcsoportban a kilencedik, a másodikban a nyolcadik, a harmadikban a harmadik, és a negyedikben, vagyis a legfiatalabbak körében az első helyen áll, tehát népszerűsége határozottan emelkedett. A legdivatosabb nevek 5. helyezette a Teréz, amely az első korosztályban a hatodik, a másodikban a negyedik, és a legfiatalabbak korosztályában nincs az első tíz név között. A 6. helyen a Margit és a Rozália található, mindkét név az előkelő harmadik helyet foglalta el az első korcsoportban, míg a következőkben rohamosan veszítettek népszerűségükből. A Margit a második korcsoportban még a hatodik helyen állt, de a későbbiekben már nincs az első tíz név körében. A Rozália népszerűsége is hasonló, a negyedik nemzedékben a kilencedik lett.

A 7. legnépszerűbb Veronika az első két időszakban még tartja ötödik helyét, ám a harmadik és negyedik korosztályban nincs az első tíz név között.

Az Ilona és a Julianna az első és második korcsoportban a nyolcadik, illetve a kilencedik helyen található, de a két utolsó időmetszetben kiestek a tíz legdivatosabb név közül.

A 10. legdivatosabb Ildikó a harmadik korcsoportban tűnik fel, és egyből a negyedik helyet foglalja el ott. A legfiatalabb, negyedik korosztályban a hetedik helyen osztozik több új névvel.

Ha a legdivatosabb nevek megterheltségét összehasonlítjuk az első és a negyedik korszakban, jelentős névgazdagodást figyelhetünk meg. Míg az első korcsoportban 16 név került be a vezető tíz név közé, némelyek holtversenyben egymással, addig ez a szám 48-ra nőtt, azaz megháromszorozódott a negyedik időmetszetben. Az első korcsoportban az Erzsébet, Mária, Margit, Rozália, Anna, Veronika, Ilona, Teréz, Julianna, Irén, Irma, Katalin, Matild, Berta, Lujza, Márta a sorrend, tehát a hagyományosnak mondott nevek dominálnak. A negyedik, a legfiatalabbak korcsoportjában számos új név került be a falu névanyagába, s több hagyományos név hátrább szorult a népszerűségi listán. Például a Katalin vezető név lett, de a 2. helyet már az Emőke foglalta el, a 3. legdivatosabb név a Tünde lett, az Anna maradt a 4. helyen, a népszerűségben osztozik a Renátával és a Tímeával. Az 5. helyen szintén egy új név, a Mónika áll, és az első korcsoportban vezető Erzsébet a negyedik korosztályban csak a 6. lett a Judittal és a Rékával holtversenyben.

A negyedik korcsoportban a 7. helyen találjuk az Andrea, Anita, Beáta, Ildikó, Noémi neveket. A 8. helyet foglalja el az Annamária, Bernadett, Csilla, Eszter, Izabella, Kincső, Olga.

Az első korcsoportban még a 2. legdivatosabb Mária a negyedikben a 9. helyre került a Gyöngyvér, Henrietta, Klaudia, Melinda, Orsolya, Rita, Rozália, Szende nevekkal együtt.

A negyedik nemzedékben a 10. helyen álló legnépszerűbb nevek száma 15, ezek a következők: Bettina, Dalma, Dóra, Emília, Éva, Gabriella, Irma, Krisztina, Lujza, Matild, Nóra, Piroska, Sarolta, Viola, Violetta.

Érdekes képet kapunk, ha a 2008-as gyűjtés legdivatosabb tíz nevét összevetjük az 1968-as hasonló adatokkal. Mindkét időszakban egy-egy kivétellel ugyanazok nevek voltak a leggyakoribbak, csak a sorrend változott egészen kismértékben. 1968-ban a sorrend a következő volt: Mária, Erzsébet, Anna, Rozália, Teréz, Veronika, Julianna, Ilona, Margit, Magdolna. Hiányzik a Katalin, viszont a Magdolna állt a 10. helyen.

2008-ban az Erzsébet megelőzte a Máriát, és az Ildikó feljött a 10. helyre. A hagyományos névanyag összességében egyelőre őrzi vezető szerepét, noha a legifjabb nemzedékben egyre inkább kénytelen átadni helyét az új neveknek. Az elmúlt 40 évben a női keresztnévek száma 1968-hoz viszonyítva 56-ról 2008-ban 120-ra emelkedett, azaz megkétszereződött. Ez jelentős gazdagodás.

7. A falu névanyagába újonnan bekerült nevek eredet szerinti rétegződése.

Ha a harmadik (1979-89) és a negyedik (1990-2008) korcsoportban jelentkező neveket eredetük szerint csoportosítjuk, képet alkothatunk arról, hogy milyen típusú neveket részesítettek előnyben a szülők a kommunista diktatúra utolsó 19, illetve a rendszerváltás után eltelt időben.

A neveket három nagyobb csoportra osztottam:

1. A „magyar”, „magyaros” nevek közé soroltam a régi magyar személyneveket függetlenül etimológiai hovatartozásuktól, a nyelvújítás során keletkezett, illetőleg a költők által alkotott és a belső keletkezésű, sajátosan magyar – például becézéssel alakult – neveket, amelyek tehát a magyar nyelvre vonatkozóan nyelvspecifikusnak mondhatók, vagyis a névadók és névviselek a nevek eredetétől függetlenül azokat a magyar nyelv lexikai elemei közé sorolják. (Vö. Szilágyi Anikó, Névadási szokások kisebbségi és többségi helyzetben levő magyar anyanyelvű gyermekek körében a rendszerváltás után. Névtani Értesítő 27. szám 2005. 78-85)

2. A „keresztény” nevek csoportjába kerültek azok a bibliai és martirológiumi meg egyéb egyházi nevek, amelyek a magyar névkincs törzsanyagát képezik.

3. Az „egyéb” nevek közé azokat a nem egyházi eredetű idegen neveket soroltam, amelyek általában újabban kerültek be a magyar névkincsbe.

a) A harmadik korcsoportban (1970-1989) megjelent új, „magyar”, „magyaros” fiúnevek: Álmos, Alpár, Barna (a Barnabás bibliai név rövidülése), Csongor, Elemér, Endre, Hunor, Szabolcs, Zsolt, Tihamér (10 név, 443,47%).

b) „Keresztény” nevek: Gáspár, Gellért, Sebestyén, Vencel, Vince, Zsigmond, (6 név, 26,08%).

c) Az „egyéb” csoportba soroltam: Emil, Ervin, Loránd, Mircea, Richárd, Róbert, Rudolf (7 név, 30,43%).

A kommunista diktatúra utolsó éveiben az új nevek közel fele (43,47%) a „magyar”, „magyaros” nevek közül került ki.

a) A negyedik korcsoportban (1990-2008) „magyar”, „magyaros” nevek: Ákos, Andor, Előd, Örs, Szilárd, Zsombor (6 név, 33,33%)

b) „Keresztény” nevek: Ábel, Joachim, Krisztián, Márk, Nimród, Norbert, Rudi (Rudolf) (7 név, 38,88%)

c) „Egyéb” nevek: Adolf, Arnold, Atanáz, Ferdinánd, Zalán (5 név, 27,77%).

Ebben a rendszerváltozás utáni korcsoportban kiegyenlítődni látszik az új nevek eredet szerinti csoportjai közötti viszony, 7 új névvel vezetnek a „keresztény” nevek, őket követik a „magyar”, „magyaros” nevek (6 név), és ugyancsak egyetlen különbséggel következnek az „egyéb” nevek (5 név). Ez azzal is magyarázható, hogy jelentős mértékben csökkent a névadó szülőkre nehezedő névrománosítási politika nyomása.

Új női nevek, amelyek a harmadik nemzedékben (1970-1989) kerültek be vagy tűntek fel újra a falu névanyagában:

a) „Magyar, „magyaros” nevek: Emese, Emőke, Gyöngyvér, Hajnal, Hajnalka, Kinga, Melinda, Réka, Tímea, Tünde (10 név, 32,25%)

b) „Keresztény” nevek: Adél, Amália, Angéla, Bernadett, Brigitta, Emília, Melánia, Mónika, Sára, Szilvia, Zsófia (11 név, 35,48%).

c) „Egyéb” nevek: Erika, Elvira, Frida, Gabriella, Gertrúd, Izabella, Zita, idegen és hibás írásképpel bejegyzett névformák: Camelia (román helyesírás), Frederika (Friderika), Georgita. Mindhárom névtípus közel azonos arányban részesedik az új nevekből.

A falu névanyagába a negyedik korcsoportban (1990-2008) bekerült nevek:

a) „Magyar”, „magyaros” nevek: Boglárka, Dalma, Jutka, Kincső, Szende. (5 név, 14,70%)

b) „Keresztény” nevek: Andrea, Beáta, Hilda, Imelda, Klementina, Rebeka, Valéria, Viktória (8 név, 23,52%)

c) „Egyéb” nevek: Amanda, Anita, Barbara Beatrix, Bettina, Dóra, Dzszenifer, Edina, Eleonóra, Henrietta, Izolda, Kamilla, Nóra, Petra, Pamela, Renáta, Viola, Violetta, Vivien, Tamara, Zsanett. (21 név, 61,76%).

A negyedik, legfiatalabb korosztályban lecsökkent a „magyar”, „magyaros” nevek aránya (5 név), a „keresztény” nevéké kismértékben szintén csökkent (8 név), viszont feltűnően megnőtt az „egyéb” (idegen) nevek aránya (21 név, 61,76%), megkétszereződött számuk az előző korcsoportéhoz képest. Itt érhető tetten leginkább a névdivat erőteljes hatása.

8. A kettős keresztnevek használata

„A több keresztnév választása egy-egy újszülött részére még egyáltalán nem tisztázott kérdése a névtudománynak. Néhány szűkszavú feltételezésre vagyunk csak utalva ezzel kapcsolatban” – írja Hajdú Mihály (2003.583).

Kápolnásfaluban 80 nő (8,08%), illetőleg 70 férfi (6,30%) visel kettős keresztnévet. Kettőnél több keresztnévet senki sem visel. A kettős keresztnévet viselő nők esetében 63-féle, a két keresztnévre hallgató férfiaknál 67-féle névkombinációt, névpárosítást figyelhetünk meg. A nemek között kisebb mértékű eltérés figyelhető meg: közel 2 százalékkal több nő visel kettős keresztnévet, mint férfi. Magyarázatul szolgálhat az a tény, hogy a Mária Magdolna

névpárt 16 személy viseli, míg a férfiak körében egyetlen névkombinációt sem visel kettőnél több személy. Névpárokat a Mária Magdolna kivételével nem találtam, a más vidékeken élő Péter Pál kettős férfinév a falu névkincséből hiányzik, annak ellenére, hogy a templom védőszentjei az említett bibliai személyek.

Melyek lehetnek a kettős keresztnevek adásának kiváltó okai?

„Olyankor, amikor új, eddig szokatlan, ismeretlen nevet adtak az újszülöttnak, akkor második névként kapott egy régi, megszokott, a községben ismert nevet is, vagy éppen az apa, nagypapa, keresztapa nevét. Természetesen az új név kerülhetett második névként is a gyermek nevei közé. Ez azonban nem kizárólagos oka a többnevűség elterjedésének.” (Hajdú, 2003.584) Két keresztnév adásának oka lehet a névörökítés, mert a szülő átörökített neve mellé adnak még egy nevet, és általában ez lesz a használatos, hogy ne ugyanúgy szólítsák a két családtagot, állapítja meg Puskai (vö. Puskai Melinda, A keresztnevadás jellemzői egy csíki kistrégióban. XII. RODOSZ Konferencia, Kolozsvár, 2011) Előfordul az az eset is, hogy a szülők nem tudnak megegyezni a névválasztásban, s ezért mind az anya, mind az apa ad egy-egy nevet az újszülöttnak. Mivel a falu lakossága zömében római katolikus vallású és az elmúlt században még élt az a névadási gyakorlat, hogy az újszülöttek valamelyik szent nevét is viseljék, ezért a védőszenttel nem rendelkező, azaz nem kanonizált nevek mellé a pap sugallatára vagy a szülők saját választása alapján az újszülöttnak egy egyházi keresztnevet is adtak. Mely nevek szerepelnek leggyakrabban a névpárosításban?

Első névként a leggyakoribbak: Mária (9 személy), Melinda (4), Anna (3), Tímea (3).

Második névként legtöbbször előforduló nevek: Mária (6 személy), Teréz (4), Éva (3), Katalin(3), Tünde (3).

A névpárokból leggyakoribbak közül öt a legdivatosabb nevek között is megtalálható: Mária (1. és 2. névként összesen 15 személy esetében), Teréz (6 személy), Anna (5), Katalin (4), Rozália (4).

Első névként két alkalommal fordulnak elő: Angéla, Enikő, Erzsébet, Ildikó, Ilona, Rozália, Teréz, Tünde.

Második névként két személy esetében azonosítanak: Anna, Emese, Emília, Judit, Mónika, Rozália, Szidónia, Veronika.

Első névként egyszer jelentkeznek: Andrea, Annamária, Aranka, Boglárka, Emőke, Erika, Éva, Gyöngyvér, Hajnal, Ibolya, Ida, Irma, Izabella, Katalin, Magdolna, Márta, Noémi, Nóra, Olga, Piroska, Zsófia.

Második névként egyszer fordulnak elő: Andrea, Aranka, Barbara, Csilla, Edit, Erzsébet, Gyöngyvér, Ibolya, Ida, Ildikó, Ilona, Irén, Julianna, Klára, Krisztina, Magdolna, Melinda, Noémi, Olga, Piroska, Réka, Sarolta, Szende, Szilvia, Zita.

Öt név kizárólag kettős nevekben fordul elő első névként, vagyis hiányoznak az egytagú keresztnevek közül: Elli, Gyöngyi, Lenuta (román eredetű becenév), Nella, Vanda.

Négy keresztnév szintén csupán névpárosításban fordul elő második elemként: Lúcia, Szeréna, Eliza, Zsenika (román eredetű becenév)

A 120 női keresztnév közül 69-hez (58,47%) nem társul második név, 49-hez(41,52%) viszont igen. A kettős nevek népszerűségi listáját is a legdivatosabb keresztnevek vezetik. Ugyanakkor nagyon sok új, ritka keresztnév mellett nem áll második név. Törvényszerűséget a kettős nevek keletkezésével kapcsolatosan a rendelkezésre álló anyagmennyiség alapján nem sikerült levonni.

A férfinevek közül első névként leggyakrabban a következők fordulnak elő: László (5 személy viseli), Antal, Attila, János, József (3-3 személy viseli).

Leggyakoribbak második névként a kettős nevekben: Csaba (6 személy), Árpád (5), Attila (4), József, Róbert, Szabolcs (3-3 személy).

Két személy viseli első névként: András, Árpád, Béla, Ervin, Gábor, Imre, István, Jenő, Lőrinc, Mihály, Péter.

Két személy viseli második névként: Ferenc, Hunor, Imre, István, Levente, Zsolt.

Egyszer jelentkeznek első névként: Ágoston, Ákos, Albert, Csaba, Dávid, Dénes, Domokos, Elemér, György, Hunor, Károly, Lajos, Márton, Mátyás, Nándor, Norbert, Pál, Rajmund, Róbert, Salamon, Sándor.

Egyszer szerepelnek második névként: Ágoston, Ákos, András, Antal, Bálint, Barna, Benedek, Benő, Csongor, Elemér, Ervin, Zoltán.

Két férfigeresztnév csak kettős nevekben tűnik fel első helyen állva: Adrián, Dónát.

Hat név ugyancsak kizárólagosan kettős nevekben jelenik meg második elemként: Alfréd, Artúr, Brúnó, Erik, Géza, Magor.

A kettős névpárok legnépszerűbb névegyedei összesítésben, azaz az első és második helyen a következők: Árpád, Attila, Csaba (7-7 személy viseli), József (6 személy), László (5 személy), Antal, Róbert (4-4 személy), András, Hunor (3-3 személy). Közülük négy név, András, Attila, József, László a tíz leggyakoribb nevek csoportjába tartozik, és a többi kilenc kettős névelem is a gyakorisági lista első harmadában található. Megállapíthatjuk, hogy a férfi kettős nevekben a leggyakoribb, a falu jellegzetes nevei mellett az új, ritkább nevek szintén szép számban jelen vannak.

9. A keresztnévek szociolingvisztikai vizsgálata

A falu lakossága szociológiai szempontból nem mutat jelentős különbséget, hisz a családok többsége az ipari munka mellett elsősorban mezőgazdasággal foglalkozik, kisiparosok kisebb számban élnek itt. Nagyobb eltérések a különböző vallások szerint sincsenek, hiszen az emberek döntő többsége római katolikus vallású. Szociolingvisztikai szempontból egyetlen lehetőségként a cigányok névadatainak külön választása és vizsgálata mutatkozik. Ennek során azt próbáltam felmérni, hogy mennyire hasonlít vagy különbözik névadásuk a többségi lakosság névválasztásától.

Leggyakoribb cigány női nevek: Katalin (14 személy viseli), Anna (9 személy), Mária, Olga, Vilma (6-6 személy), Judit (4 személy), Berta, Erzsébet, Ida, Lujza (3-3 személy). Az első három név és az Erzsébet megtalálható a falu leggyakoribb tíz neve között. Az Olga és a Vilma a 18., illetve a 21., a Judit 18., a Berta 22., az Ida és Lujza 20., a gyakorisági listán. Az Olga igen népszerű, az összesen 8 viselője közül 6 roma nemzetiségű. A Vilma csak a cigányoknál fordul elő. E néhány kivételtől eltekintve a felsorolt nevek nem mutatnak különösebb eltérést a falu gyakori neveitől.

Két-két személy viseli a következő neveket: Erika, Eszter, Éva, Magda, Melinda, Mónika, Piroska, Rozália, Teréz, Violetta, Zsuzsanna. A Violetta kivételével illeszkednek a többségi lakosság névkincsébe.

Egy-egy személy hallgat a következő nevekre: Angéla, Aranka, Dalma, Enikő, Izabella, Julianna, Jutka, Klaudia, Liza, Mária Magdolna, Paméla, Rita, Veronika.

Csak a romáknál előforduló nevek: Jutka, Liza, Violetta, Paméla, Vilma.

Figyelemre méltó, hogy a romák esetében két név – Jutka, Liza – becealakban van bejegyezve az anyakönyvbe.

A roma női nevek külön vizsgálata nem hoz látványos eredményt, a névválasztás esetükben is többnyire illeszkedik a nagyobb közösség által kialakított névdivathoz. Egyedül a Vilma bizonyult tipikus roma keresztnévnek Kápolnásfaluban.

Leggyakoribb cigány férfi keresztnévek: János (13 személy viseli), István, Domokos (9-9 személy), Róbert (4 személy), Lajos, Péter, Rudolf (3-3 személy). A János a 7., az István pedig a legelső falu nevei közt. A Domokos csak a 20. a helyi általános ranglistán, de a roma férfiak körében kimondottan kedvelt névnek számít, ugyanis 12 viselője közül 9 cigány nemzetiségű. A Róbert az egyik legdivatosabb név a falu szintjén, hisz a negyedik nemzedékben az első helyen áll, és a romáknál is terjed.

Két-két személy viseli a következő neveket: Árpád, Dezső, Gábor, Mihály, Mircea, Zoltán.

Egyetlen személy megnevezésére szolgálnak az alábbi nevek: Ádám, Ákos, Attila, Gáspár, Jenő, János, Csaba, Mátyás, Oszkár, Rudi, Szabolcs, Zsolt.

Öt név kizárólag csak a romák körében használatos: Ákos, Gáspár, Mircea (román eredetű név), Rudolf, Rudi.

A cigány férfi keresztnévek a női nevekhez hasonlóan kevés sajátossággal rendelkeznek. Ilyen a név becealakban való bejegyeztetése (Rudi), illetve a román eredetű név (Mircea) választása. Fokozottabban kedvelt a Domokos keresztnév, annak is a nyelvjárási Dami (Domi) becealakja.

Tehát a romák által használt keresztnévek alig különböznek a nem roma lakosság körében élő nevektől. Amint Hajdú Mihály megállapította a keresztnévek középmagyar kori szociolingvisztikai vizsgálata során: „A cigányok nevei sem térnek el a jobbágyokétól, csak következetesen becealakban vannak bejegyezve az anyakönyvekben.” (2003:410) Egyetérthetünk abban, hogy a cigány keresztnévdívat tanulmányozása ezúttal sem hozott látványos eredményt.

Az 1989-es rendszerváltozás utáni 19 évben gyökeres változás történt a keresztnévhasználat, a névdívat területén Kápolnásfalu névkincsében is. A tömegkommunikáció terjedésével, az utazási lehetőségek bővülésével, illetőleg a korábbi homogenizáló, kisebbségellenes nyomás megszűnésével felgyorsult az új, divatos nevek beáramlása nyelvünkbe. Napjainkban sokkal erőteljesebben cserélődnek a nevek, mint korábban bármikor. A névrendszer gazdagodása természetes folyamat, de félok, hogy a televízióból, filmekből, olcsó regényekből vett nevek kiszorítják az önazonosságunkat kifejező, hagyományos neveinket. Ha lemondunk róluk, anyanyelvünk legalább egyötödét adjuk fel. És a Barbara például semmivel sem szebb, mint a Borbála, csak idegenebb.

Trends in naming infants in village Kápolnásfalu (Capalnita), jud. Hargita

Summary

Keywords: first names, pool of names, debiting index of a name, name fashion: study of the most popular names, naming habits, sociolinguistic study

The current study describes the changing trends of choosing names for infants by the 2099 inhabitants of the village Capalnita, jud. Hargita, Romania, the place of birth of the author. The related anthropologic material was gathered and analyzed for the first time in 1968 by the same author.

The set of criteria used in this study were as follows: 1. the statistic description of the current base of names used to name children, 2. the analysis of each name based on its frequency, 3. the frequency of the names, 4. overall analysis of the dynamics of the base, its internal change, 5. individual analysis of the 10 most frequently choosed male and female names, 6. the ethimology of the newly used names, 7. the sociolinguistic analysis of the names.

In 1968 the base of the names used by the parents to name children was composed by 120 names (56 names for woman, 76 names for man), while in 2008 there were found in total of 227 names (120 names for woman, 107 names for man).

In 2008 the 10 most frequently used names for man were (in descending order): István, Lajos, Imre, József, László, Gábor, János, András respectiv Sándor, Attila, Ferenc. The 10 most frequently used names for woman were (again in descending order) were: Erzsébet, Mária, Anna, Katalin, Teréz, Margit resp. Rozália, Veronika, Ilona, Julianna, Ildikó.

From the study the author concludes that over the past 40 years there exists a positive trend, respectivly that the variety of names used to name children in the village has diversified, the base of names used got enriched, their number got doubled.

Prenume maghiare contemporane din comuna Capalnită, Jud. Harghita

Rezumat

Cuvinte cheie: nume de botez, analiză sociolingvistică, convențiile de denumire, fondul de prenume, numele la moda, valoare de încărcare a numelor

Lucrarea prezintă sistemul prenumelor sincronice ale celor 2099 de locuitori din comuna Căpâlnița, jud Harghita, satul natal al autoarei. Materialul antropologic al comunei a fost cules și prelucrat prima dată de autor în anul 1968. Prenumele analizate în cadrul acestei lucrări au fost culese în 2008. Lucrarea caută un răspuns la întrebarea: ce schimbări au avut loc în obiceiurile alegerii prenumelor în comună după schimbările politico-sociale din 1989 din România.

Prenumele au fost analizate din următoarele puncte de vedere:

1. prezentarea statistică a fondului de prenume
2. analiza fiecărui element luat singur, în baza valorii de încărcare
3. frecvența numelor
4. analiza dinamicii fondului, deci a mișcării sale interne
5. studiul celor mai frecvente 10 nume de femei și de bărbați
6. etimologia numelor noi aparute
7. analiza sociolingvistică a prenumelor.

Fondul de prenume a fost compus în 1968 din 120 de nume (56 nume de femei, 76 nume de bărbați), iar în anul 2008 au fost registrate în total 227 de nume (120 nume de femei, 107 nume de bărbați) în comună. Cele mai des întâlnite 10 nume de bărbați în ordinea descrescândă a frecvenței sunt: István, Lajos, Imre, József, László, Gábor, János, András respectiv Sándor, Attila, Ferenc. Cele mai frecvente 10 nume de femei sunt: Erzsébet, Mária, Anna, Katalin, Teréz, Margit resp. Rozália, Veronika, Ilona, Julianna, Ildikó.

Din concluziile studiului reiese o tendință pozitivă, respectiv de îmbogățire a fondului de prenume utilizate, în ultimele 40 de ani numărul prenumelor folosite dublându-se.

Tartalom

I.

**Az udvarhelyszéki Kápolnásfalu családnevei
a XVI. század végétől a XVIII. század elejéig**

II.

Egy székely község keresztnévhasználata